

“Joieria Gràfica”, un projecte creatiu de l'Escola d'Art de Menorca

Neus Vidal

RESUM

El projecte “Joyeria Gràfica” és una proposta innovadora i creativa que es va fonamentar en el treball en equip i en la coordinació entre els dos cicles formatius d'arts plàstiques i disseny que s'imparteixen a l'Escola d'Art de Menorca i que pertanyen a diferents famílies professionals: Procediments de joieria i Assistència al producte gràfic imprès (APGI).

Va néixer arran de l'experiència prèvia en coordinacions interdisciplinàries i de la formació d'un grup professors en el Programa de Formació i Transferència d'Impuls a les Competències Socials i Creatives (ICSCrea). Els resultats del projecte es van presentar al Congrés d'Innovació Educativa de les Illes Balears.

RESUMEN

El proyecto “Joyería Gráfica” es una propuesta innovadora y creativa que se fundamenta en el trabajo en equipo y en la coordinación entre los dos ciclos formativos de artes plásticas y diseño que se imparten en la Escuela de Arte de Menorca y que pertenecen a diferentes familias profesionales: Procedimientos de Joyería y Asistencia al Producto Gráfico Impreso (APGI).

Nació a raíz de la experiencia previa en coordinaciones interdisciplinarias y de la formación de un grupo profesoras en el Programa de Formación y Transferencia de Impulso de las Competencias Sociales y Creativas (ICSCrea). Los resultados del proyecto se presentaron en el I Congreso de Innovación Educativa de las Islas Baleares.

I. INTRODUCCIÓ

“Joyeria Gràfica” va néixer a l'Escola d'Art de Menorca, un centre petit, molt familiar, format per un claustre de 17 professors i 130 alumnes on s'imparteixen el batxillerat artístic i dos cicles formatius d'arts plàstiques i disseny de diferent perfil professional:

- Procediments de joieria artística, molt més artesà, on es coneixen les tècniques decoratives i els processos bàsics de la joieria i bijuteria com per exemple l'encastat, l'esmalt, la fusió, la microfusió...
- Assistència al producte gràfic imprès (APGI), de la família professional Comunicació Gràfica i Audiovisual, de perfil més informàtic i digital en el qual s'ensenyen els processos de preimpresió dins l'àmbit de les arts gràfiques a través de programes d'edició professionals de disseny gràfic.

Des de feia uns anys, l'escola tenia una gran experiència a fer coordinacions entre mòduls d'un mateix cicle, ara bé no havíem treballat mai en la metodologia de projectes. En el cas del cicle de Joieria es buscava, per exemple, la creació de joies amb una clara inspiració en artistes (Miró, Chillida...), estils (Egipte, Art Nouveau...) o tècniques (marqueteria) que es treballaven en diversos mòduls com

Història de l'Art, Dibuix Artístic, Dibuix Tècnic, Volum i Taller de joieria. Per la seva banda, en el cas del cicle d'APGI les coordinacions es feien entre els mòduls d'Autoedició, Mitjans Informàtics, Fotografia i Disseny per a elaborar la maquetació de revistes, tríptics, logotips o altres encàrrecs per empreses o entitats reals (maquetació de la revista de l'EOI, logotips Fundació Rubió...).

Amb la idea de fusionar aquesta experiència prèvia, fomentar la creativitat dins els nostres ensenyaments professionals i impulsar la cooperació entre el professorat i l'alumnat mitjançant projectes innovadors, l'Escola d'Art de Menorca va apostar per adherir-se al Programa de Formació i Transferència d'Impuls a les Competències Socials i Creatives (ICSCrea), de la Conselleria, en el qual van participar quatre professors: Pablo Pinedo (professor del Taller de joieria), Alicia Reus (professora de Fotografia), Josep Pañella (professor de Disseny i Dibuix Tècnic) i Neus Vidal (professora d'Història de l'Art), que van liderar posteriorment el projecte "Joieria Gràfica".

2. LA FUSIÓ DE LA JOIERIA I DE LA IMATGE

"Joieria Gràfica" es va centrar en la col·laboració entre l'alumnat i el professorat dels dos cicles formatius amb l'objectiu de potenciar la creativitat, la innovació i el treball en equip. Els seus objectius pretenien assolir competències generals i específiques del perfil professional dels dos cicles de grau mitjà que s'imparteixen a l'escola i fomentar noves metodologies d'aprenentatge.

Imatge 1.

Alumnes de Joieria i APGI treballant amb la peça final

El treball es va fer en petits grups, formats per l'alumnat de Joieria i d'APGI de tots els nivells i durant un total de 5 sessions de dues hores, ja que

el projecte no s'havia programat des de principi de curs i es va adaptar a la temporalització per poder fer la posterior transferència del curs. Després de diverses propostes es va definir la peça final que els alumnes van realitzar emprant tècniques específiques dels dos cicles: una peça artística, un collage tridimensional dins uns marcs de fusta, en el qual es van integrar elements fets amb la tècnica de fusió en terra Delf i imatges impreses damunt diferents suports (pedra, fusta, paper) prèviament emulsionats amb substàncies fotosensibles. La principal font d'inspiració de les peces va ser l'origen de la fotografia i el cinema, integrant així els continguts dels mòduls dels professors que van participar en el projecte.

Imatge 2.

Explicació de l'origen de la fotografia, com a font d'inspiració per a les peces

Prèviament el professorat va presentar uns models de peces com a referència per a l'alumnat i per poder explicar prèviament les tècniques. També es van mostrar exemples de textures i d'acabats en diferents materials. Tot i això, l'alumnat tenia portes obertes a la creativitat, a l'experimentació i molta llibertat per introduir altres propostes, temàtiques i materials, no estrictament lligats a l'orfebreria, com per exemple la fusta, el cartró, el paper, objectes trobats, escultures... integrant si volien aspectes de diferents arts que es desenvolupen a l'escola i de les quals els alumnes tenen coneixement a partir dels continguts de la resta de mòduls dels cicles, com ara Volum, Dibuix Artístic, Disseny...

Imatges 3 i 4.

Proves d'emulsió i revelat sobre diferent tipus de suports (fusta, pedra, paper...)

Per altra banda, des del principi els alumnes també van ser conscients del caràcter experimental del projecte i de com podien transferir els coneixements i competències apresos en el projecte "Joieria Gràfica" a futures feines exigides en els diferents mòduls dels seus respectius cicles, ja que en tot moment es va tractar de potenciar i desenvolupar les aptituds artístiques i creatives de manera transversal.

Imatge 5.

Procés de fusió en terra Delf. Tècnica pròpia de joieria artística

3. LES PECES CLAU DEL PROJECTE: LA CREATIVITAT I EL TREBALL EN EQUIP

Tot i que com a Escola d'Art tenim molt present l'art i la creativitat, quan vam formular el projecte sabíem que no només havíem de crear una obra artística, sinó que ens implicàvem en un repte que suposava una gran inversió de temps, d'esforç de coordinació i feina de tots els agents implicats. Però va acabar sent una experiència positiva i molt gratificant tant per al professorat com per a l'alumnat.

D'aquesta manera creàvem i definíem una nova manera de fer feina, apostant per l'aprenentatge significatiu adreçat a aprendre a aprendre, a aprendre a descobrir i a gaudir aprenent, mitjançant l'ús de metodologies diferents que motivessin la feina de l'alumnat i el rol i la funció de professor com a líder. Tot emmarcat dins un clima d'aprenentatge que també modela la personalitat, la confiança en un mateix, la responsabilitat, la reflexió i l'autocrítica des d'una perspectiva nova i original.

Imatge 6.

Introducció de les tècniques pròpies del camp de la joieria artística als alumnes dels dos cicles, especialment als alumnes de Disseny Gràfic

El projecte va suposar assolir uns reptes nous per diversos motius. En primer lloc, els quatre professors que el van liderar impartien classes de diferents matèries (Joieria, Disseny, Dibuix Tècnic, Fotografia i Història de l'Art) i no tots en els dos cicles, per tant no coneixien ni l'alumnat ni els continguts totals que es desenvolupen a cadascun. Per això va ser molt interessant des del primer moment ser conscients de la realitat de cada cicle i fer una bona coordinació per dissenyar de la manera més idònia el projecte.

En segon lloc els dos cicles tenen perfils professionals diferents, un més artesà i l'altre més digital i informàtic i el projecte integrava tècniques de cadascun que no tot l'alumnat coneixia.

A aquest aspecte s'havia d'afegir que els grups de treball estaven formats per alumnat dels dos cicles i cursos, mescla a la qual també s'havia d'afegir diferència d'edat, motivació, situació familiar i formació acadèmica prèvia. El professorat va crear i gestionar grups de quatre persones, ja que l'alumnat no es coneixia prèviament. Aquesta heterogeneïtat va enriquir sense cap dubte l'experiència del projecte i va implicar una gran col·laboració mútua entre l'alumnat, uns més experimentats en tècniques joieres i altres més en fotografia i tractament d'imatges. Per això tampoc es va tancar la porta a suggeriments i propostes que poguessin fer els mateixos alumnes.

Imatge 7.

Procés de revelat al laboratori de fotografia analògic de l'Escola d'Art de Menorca

L'alumnat es va motivar i implicar molt durant les sessions dedicades al projecte. Tots van fer feina amb rigor i esforç però també cultivant actituds com: la col·laboració, la curiositat, la imaginació, la creativitat i l'afectivitat.

Aquesta manera de fer feina diferent, rompent els ritmes de les classes tradicionals, va suposar una gran experiència tant per a l'alumnat com per al professorat.

Imatge 8.

Una de les peces finals acabades amb el tema proposat i les tècniques dels dos cicles integrades

4. COMPARTIR EXPERIÈNCIES. CONGRÉS D'INNOVACIÓ EDUCATIVA

L'EAM va ser el primer centre de Menorca a seguir la formació ICSCrea i, acabat el projecte, el va compartir amb el CEP de Menorca i professorat d'altres instituts de Formació Professional de Menorca.

El centre també va ser convidat a exposar el projecte en el I Congrés d'Innovació Educativa realitzat el mes de gener de 2019, en el qual la comunitat educativa de les Illes Balears va poder compartir bones pràctiques i reflexionar sobre les propostes i pràctiques pedagògiques més innovadores per augmentar la qualitat i l'èxit educatiu.

Neus Vidal, professora d'Història de l'Art, va participar a la taula rodona sobre la Innovació Tecnològica i Professional on va presentar el projecte "Joieria Gràfica" del curs 2017-2018. A la taula també van participar representants dels centres CEIP Júnipler Serra, IES Antoni Maura, CIPF Joan Taix, de Mallorca, que també van presentar les seves experiències innovadores. En el congrés, a més, es van exposar en format pòster més de 200 projectes innovadors de tots els centres de les Illes Balears. Una gran experiència que anima a seguir fent molt bona feina per millorar l'educació del segle XXI.

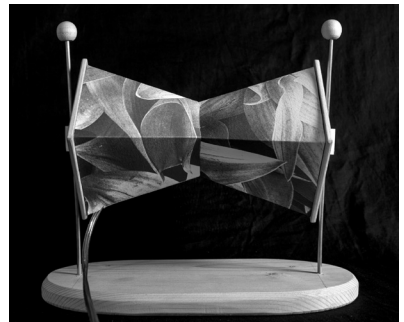
Imatges 9 i 10.

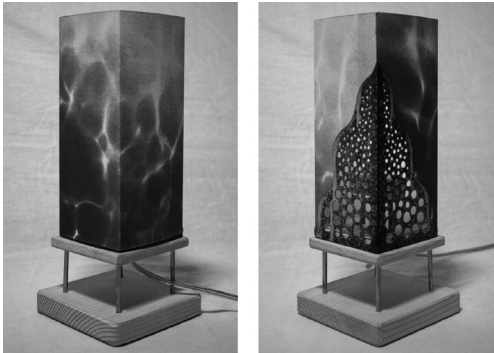
Presentació del projecte "Joieria Gràfica" en el I Congrés d'Innovació Educativa de les Illes Balears

Durant el curs 2018-2019 s'ha seguit impulsant la coordinació entre cicles formatius amb el projecte "recrEAM", implicant tots els professors i mòduls dels dos cicles, que ha seguit la mateixa metodologia i ha suposat un nou èxit. En aquest cas els grups d'alumnes han creat uns llums modulars amb pantalles de cianotípies, unes peces artístiques, estètiques i funcionals amb tècniques que s'imparteixen en els dos cicles de l'EAM. Aquest projecte es va presentar al IX concurs MEP (Mejora tu Escuela Pública) i va obtenir la Menció d'honor en la modalitat B, amb un total de 210 centres públics inscrits de 16 comunitats autònomes.

Imatge 11.

Peça final del nou projecte "recrEAM" del curs 2018-2019

Imatges 12, 13.

Peces finals del nou projecte "recreAM" del curs 2018-2019

5. CONCLUSIONS

La creativitat, entesa també com a innovació i motivació, s'hauria d'incloure a moltes esferes de la vida (art, cultura, ciències, educació, formació...) per obrir la nostra mirada i saber donar respostes als canvis de la societat actual, molt canviant, digital i tecnològica.

Moltes empreses demanen que els professionals siguin més creatius, innovadors, actius, assertius i amb capacitats per treballar en equip i manejar personal. Aquest nou perfil professional a vegades és difícil de trobar i, per tant, s'han de fomentar les competències emocionals i socials en els centres de formació professional.

El fet que els centres educatius i molt professorat fomenti la creativitat i la innovació demostra que de cada vegada més es considerin importants eines per a la recerca d'un professional vinculat a la resolució creativa de problemes i uns valuosos recursos humans que es poden desenvolupar i ensenyar.

La creativitat ha d'estar present en totes les activitats dels centres i s'ha de convertir en l'estil de feina del professorat, que s'ha de plantejar nous reptes, noves maneres de fer feina i ha de formular als alumnes noves maneres d'aprendre realitzant activitats i projectes diferents.

El professor ha de ser el primer creatiu, ha de replantejar-se el seu rol, s'ha de motivar, compartir propostes, idees i trobar-se en un entorn que afavoreixi el treball en equip. Fer sense por el primer pas, creure en el canvi; reflexionar sobre la nostra feina i no tenir por a reaprendre, reprojectar, recrear i qüestionar la nostra funció... Els professors hem de ser models per als nostres alumnes, contagiar l'emoció, la curiositat i la passió. I a partir d'aquí ensenyar-los a veure, escoltar i fer feina amb rigor i esforç i sense por d'equivocar-se.

Així es formaran alumnes també més creatius que reforçaran aptituds com la intuïció, la curiositat, la imaginació, l'enginy i l'originalitat. El talent de cada estudiant s'ha de potenciar i cada alumne ha de creure en les seves capacitats i aptituds per contribuir creativament en l'aula i la societat. Per tant la transmissió de valors, com per exemple la confiança, l'autoconfiança, la motivació i el sentit de compromís també han de ser claus en les noves experiències educatives que donin resposta als reptes de l'educació del segle XXI.